

ПІДСЕКЦІЯ № 2. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Науковий керівник: Бежвець А. М., старший викладач

ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО ДІТЕЙ НА МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ

Бакал Ярослав Сергійович

Студент 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежвець А.М.

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового і господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Правове регулювання особистих немайнових прав батьків і дітей має давню історію, витoki якого були сформовані ще в Стародавньому Римі під час формування інституту батьківської влади.

Після набрання Сімейним Кодексом України чинності з 01.01.2004 року посилились дискусії стосовно правової природи відносин, які регулюються сімейним законодавством, тобто можливості застосування норм ЦК України для врегулювання цих відносин. Ця дискусія стосується, зокрема, врегулювання сімейним правом як особистих немайнових прав взагалі, так і особистих немайнових прав батьків і дітей.

В сучасній літературі активно відстоюється позиція щодо розмежування особистих немайнових прав батьків і дітей, оскільки вони не завжди співпадають. Вважається, що поняття прав дітей ширше за обсягом, ніж поняття батьківських прав.

Незважаючи на те, що кожна особа має право на вільний вибір свого місця проживання, дитина не може проживати самотійно, оскільки батьки повинні брати участь у її вихованні та утриманні. Звичайно, природною потребою та природним правом кожної дитини є проживання разом із батьками. Як правило, якщо батьки проживають разом, то і дитина проживає однією сім'єю разом з ними, а якщо окремо – то у більшості випадків дитина проживає за місцем проживання матері, рідше батька.

Відповідно, до ст. 29 ЦК місцем проживання дітей віком до 14 років визначається місце проживання їхніх законних представників (батьків, усиновлювачів, опікунів).

З досягненням 10 років місце проживання дитини визначається за спільною заявою батьків та самої дитини, але, згідно вимог ч. 3 ст. 29 ЦКУ, місцем проживання фізичної особи у віці від 10 до 14 років є місце проживання її батьків, усиновлювачів або одного із них. По досягненні 14 років фізична особа набуває права вільно обрати собі місце проживання.

На неузгодженість ч. 2 ст. 29 ЦК України та ч. 3 ст. 160 СК України звертає увагу Н. В. Волкова. Дослідниця зазначає, що ст. 160 СК України звужує права дитини, яка досягла 14 років, визначати місце свого проживання тим, що це право дитині надається лише у разі окремого проживання її батьків. При цьому, дитина, що досягла 14 років, може обирати своє місце проживання не довільно, тобто де вона захоче, там і буде проживати, а лише з батьками (конкретно з ким саме, з матір'ю чи з батьком). Саме це вона вирішує самотійно, якщо не встановлено інше [1; с. 98-99].

Тому виникає питання, норму ЦК України чи норму СК України потрібно застосовувати при визнанні чи невизнанні права дитини у віці від чотирнадцяти років самотійно визначати місце свого проживання при спільному проживанні її батьків. Тобто, чи може дитина, батьки якої проживають разом, самотійно визначити місце свого проживання та проживати окремо. Вважаємо, що відповідь має бути позитивною. Зокрема необхідність в окремому проживанні може бути викликана, наприклад, вступом дитини до навчального закладу, який знаходиться в іншому місті.

Хоча в науковій юридичній літературі зустрічається і негативна реакція на це питання. Саме положенням СК України надається перевага, оскільки, по-перше вони є спеціальними відносно ЦК України; по-друге, обов'язок батьків стосовно утримання дітей співпадає з нормою, яка вказує на спільне проживання дитини разом з батьками або одним з них.

Також Н. В. Волкова вказує на статтю 7 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», яка закріплює, що діти від 15 до 18 років подають заяву про зняття з реєстрації особисто. У зв'язку з цим вона робить висновок, що означене положення законодавства не відповідає нормам ЦКУ та СКУ, згідно яких фізична особа має право вільно

обирати місце свого проживання, починаючи з 14-річного віку. Тому, відповідно, пропонує внести зміни до статті 7 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», позначивши, що діти віком від 14 до 18 років самостійно подають заяву про зняття з реєстрації [1; с. 94-97].

Ситуацію, яка склалась, можна пояснити тим, що Закон було прийнято за чинності ЦК України 1963 року, де неповною дієздатністю володіли особи від 15 до 18 років, а зараз такий обсяг дієздатності мають особи з 14 років. А тому, вважаємо, що відповідні зміни слід внести саме до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» і надати право самостійно подавати заяву особам з 14 років, що відповідатиме праву особи обирати місце проживання також з 14 років.

Таким чином, проживання дітей разом із батьками є їхньою природною потребою та природним правом. Чинне законодавство України закріплює і право батьків, і право дітей на місце проживання. При цьому, під правом дитини на місце проживання слід розуміти юридичну можливість дитини у віці до 14 років через законних представників, а у віці від 14 до 18 років – особисто (але за їхньою згодою) визначати місце свого проживання в межах України, тобто можливість обирати місце проживання, облаштуватися за місцем проживання, стати на облік осіб, які потребують покращення житлових умов (якщо є підстави), змінити місце проживання, вимагати від інших осіб не порушувати право на місце проживання, звернутися за захистом до відповідного органу держави у разі порушення цього права тощо. Якщо ж дитина не досягла десяти років, то вона не визнається самостійним та рівноправним учасником переговорного процесу, хоча її думка має бути врахована.

Список використаних джерел

1. Волкова Н.В. Цивільно-правові засоби індивідуалізації фізичних осіб. : дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Волкова Наталія Василівна. - Одеська національна юридична академія. – О., 2008. – 198 с.